

GEWOON ANDERS

UITGAVE VAN DE LANDELIJKE VERENIGING CENTRAAL WONEN

COLOFON	2
DE TRANSITION TOWN BEWEGING: TOTNES	2
MODERN SPROOKJE	5
CENTRAAL WONEN 40 JAAR GELEDEN	6
WE HELPEN ELKAAR...TOCH?	8
COLUMN: TOT DE DOOD ONS SCHEIDT	10
GGG	11
BURENHULP EN MANTELZORG IN CENTRAAL WONEN	12
CENTRAAL WONEN	15

2009
Jaargang 32, Nr 105
Losse Nummers 3,50

Colofon

“Gewoon Anders” is het blad van de
Landelijke Vereniging Centraal Wonen
(LVCW)

Postbus 19163, 3501 DD Utrecht
06-13015869
internet: www.lvcw.nl
mail: info@lvcw.nl

Prikbord: www.woongroep.net

Abonnementen

€10,- per jaar

Aangesloten groepen krijgen per 6 huis-
houdens 1 exemplaar van ieder nummer
ter verspreiding onder hun leden.

Opzegging vóór 1 oktober.

Losse nummers
€ 3,50 excl. porto

Redactieadres

Oosterweg 2 C
1968 KN Heemskerk
E-mail: heleentoet@xs-4all

Redactie

Flip Krabbendam (CW Delft)
Heleen Toet (CW Heemskerk)

Aan dit nummer werkten mee:
Anna Dijkhuis, Esther van Gog,
Hanneke Verdonk, Tjitske,
Marta Resink, Heleen Toet,
Flip Krabbendam,

Layout

Esther Kwakernaak

Auteursrechten

Overname van artikelen en illustraties is
niet toegestaan zonder toestemming van
de redactie.

Foto pagina 1: Totnes

**Is er interessant nieuws uit uw project,
schrijf ons dan.**

Wie schrijft, die blijft.

Jij kan het ook!

Druk:

Pasklaar, Sittard
ISSN: 0166-4336

De Transition Town

Door Lien de Coster en Alma Walsche

Pioniers van de nieuwe dageraad

Nu het einde van het olietijdperk in zicht komt, ontstaan her en der broedplaatsen voor een nieuwe vorm van samenleven. MO* trok naar het stadje Totnes in Zuid-Engeland, dat zich twee jaar geleden heeft uitgeroepen tot de eerste “transitiestad”.

De ligging van Totnes, een stadje van zo'n 9000 inwoners, is bijzonder, aan de oevers van de Dart tussen de groene heuvels van Devon. De plek heeft altijd al een aantrekkingskracht uitgeoefend op vernieuwers en mensen die van levenskwaliteit houden. Toen **Rob Hopkins**, grondlegger van het *transition town*-concept, zich in 2005 in Totnes vestigde, vond hij er een vruchtbare bodem voor zijn experiment. Het uitgangspunt daarvan is de combinatie van klimaatwijziging en *peak oil* –het gegeven dat het tijdperk van goedkope olie en gas voorbij is. Er zal nog wel geruime tijd olie zijn, maar van mindere kwaliteit en moeilijker toegankelijk. 'In plaats van daarop in paniek te reageren wanneer de situatie hoogdringend is,' zegt Hopkins, 'is het beter te anticiperen en nu al af te kicken van onze olieverslaving. Nu hebben we nog de luxe om alternatieven uit te proberen.'

Het design voor zijn experiment vond Hopkins in de permacultuur, waarover hij jarenlang doceerde aan studenten in het Ierse Kinsale. Permacultuur in de enge zin is een teeltwijze in de landbouw, maar

Wonen beweging: Reportage Totnes

de essentie van permacultuur is kringloopdenken, denken in de context van ecosystemen. Om te komen tot een maatschappij zonder olie ontleent Hopkins twee sleutelbegrippen aan de permacultuur: lokale verankering –de economie moet opnieuw lokaal ingebed worden– en het versterken van de veerkracht van de samenleving. *Resilience* noemt Hopkins dat, een weerbare samenleving die moeilijke momenten kan opvangen.

Huis van leem, grind en stro

Na een jaar van intense sensibiliseringscampagnes werd Totnes in september 2006 in aanwezigheid van 350 aanhangers uitgeroepen tot de eerste transitie stad. Twee jaar later is zo'n tien procent van de inwoners in diverse werkgroepen actief betrokken bij het initiatief. Een van hen is Paul MacDonald, schrijver en lid van de werkgroep Economie en Levensonderhoud. Hij is druk in de weer op zijn werf, waar hij een nieuwe fabriek voor houtpellets en biomassa bouwt. 'Als we van de olie af moeten, is dit een uitstekend alternatief voor deze regio', zegt MacDonald. 'Houtpellets en biomassa zijn een pak goedkoper dan olie. Afval levert vandaag puur winst op. Door enkel te werken met hout uit de streek bespaar ik bovendien op de transportkosten. Schrijvers die hun hout uit Rusland laten komen, zien twee derde van hun kosten opgeslokt door transport.' Volgens MacDonald kan Zuid-Engeland bogen op een traditie van meer dan 5000 jaar om wouden duurzaam te beheren.

Aan de andere kant van de stad hebben Paul en Ivana Barclay de handen uit de mouwen gestoken om zelf hun huis te bouwen uit cob, een mengsel van leem, grind en stro. Paul staat op de stelling, zijn t-shirt bespat met witte pleister. Het design met golvende lijnen is van de hand van zijn vrouw. De cob-blokken worden vervaardigd met materiaal uit de rivier.

Het succes van Riverford

Wanneer vrachtwagens een paar dagen lang geen nieuwe producten kunnen aanleveren, blijven de rekken in supermarkten leeg. Dat *just in time* principe maakt onze economie kwetsbaar. Vitale economische activiteiten kunnen daarom maar beter opnieuw lokaal verankerd worden, om zo de weerbaarheid van een gemeenschap te versterken. De organische boerderij Riverford, op enkele kilometer van Totnes, zet die theorie al enkele decennia in praktijk om. Twintig jaar geleden nam Guy Watson de boerderij van zijn vader over en begon prei te kweken. Een paar jaar later kwam er een winkel bij de boerderij. Vandaag beslaat Riverford 440 hectaren en telt drie boerderijen, een eigen zuivelbedrijf en vier winkels. Daarnaast wordt er samengewerkt met dertien lokale boeren. Wekelijks sturen ze duizenden organische fruit- en groentepakketten het land in.

Omdat het succes van Riverford en de grote vraag naar organisch voedsel in Groot-Brittannië het lokale karakter van het initiatief bedreigt, zijn in Cambridge, Yorkshire, Kent en andere delen van het land regionale boerderijen opgestart die op dezelfde manier werken.

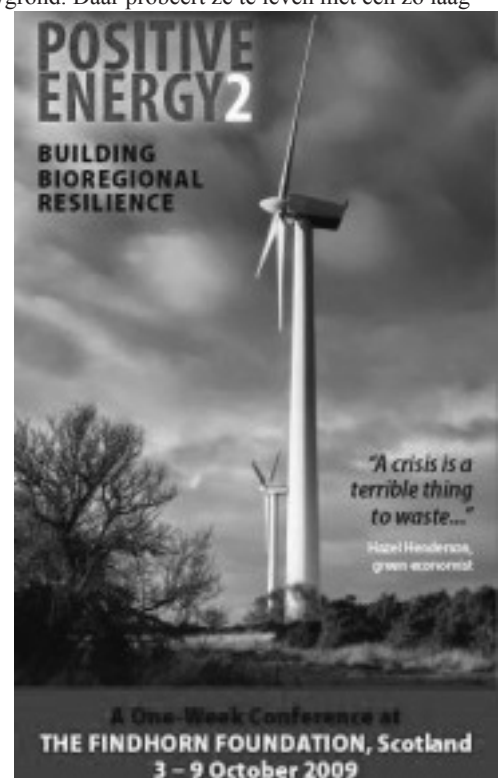
Wonen in landbouwgebied

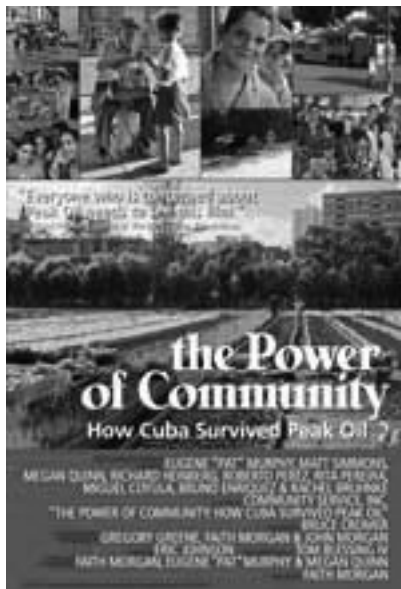
Words are not enough staat te lezen op een houten muur van de gemeenschapsschuur van Landmatters. De gemeenschap van Landmatters –twaalf volwassenen en vijf kinderen– kocht een tijdje geleden twintig hectaren landbouwgrond. Daar probeert ze te leven met een zo laag mogelijke impact op de omgeving. In afwachting van de nog te bouwen ecohuizen verblijven de Landmatters-bewoners in *benders*, tenten die aan joerten doen denken, met een skelet van hazelaar en een bekleding van dekens en legerzeilen. Wonen op landbouwgrond mag strikt genomen niet, maar na maandenlang procederen kreeg de groep bij wijze van experiment toch een woonvergunning voor drie jaar. In die periode moet de gemeenschap bewijzen dat ze er kan leven zonder een storende impact op het landschap na te laten.

De Landmatters-bewoners leven volgens de principes van permacultuur, en dat houdt heel wat meer in dan groentetuintjes aanleggen. Robin Mulder: 'Het komt neer op zorgen voor de aarde en je directe ecologische omgeving, zorgen voor elkaar, je directe leefgemeenschap, en zorgen voor het "eerlijke aarde aandeel" –niet te veel beslag leggen op water, voedsel en grondstoffen van mensen elders in de wereld.' Het gros van hun voedsel telen de bewoners op hun eigen grond, die ze vruchtbaar houden met hun eigen uitwerpselen. Water halen ze uit de rivier, of pompen ze met een handpomp op uit de grond. En dan is er nog het vele regenwater, dat net zoals het hout uit het bos multifunctioneel is. Voor de was en de douche trekken de bewoners van Landmatters meestal nog de stad in. Maar de bedoeling is om op termijn volledig te leven van hun eigen land. Op dit moment lukt dat deels, de gemeenschap is nog volop in transitie.

Met hart en ziel

Gezinnen in Totnes delen publieke tuinen en rijden op gerecycleerde olie in omgebouwde riksja's door de stad. In september lanceerde Totnes een omvattend energiebesparingsplan. En de stad heeft intussen ook een eigen munt, de Totnes Pound, waarmee in 75 winkels en restaurants kan worden betaald –een teken aan de wand dat de economie lokaliseert. Even belangrijk als de technologische vernieuwing is

de psychologie van de verandering. Mensen warm maken voor het proces, samen nieuwe gewoontes aankweken. Dat is het domein van Hart en Ziel. Die werkgroep doet voorstellen voor alternatieve vrijetijdsbesteding en organiseert sensibiliseringsacties en debatten. Silvia, sociaal assistente en psychologisch consulente: ‘Resilience, de nodige veerkracht voor een nieuwe levensstijl, bouw je niet met zonnepanelen en technologie. Je hebt elkaar nodig om moeilijke momenten door te komen. Wanneer mensen niet willen spreken over de globale opwarming, is dat vaak niet omdat ze dwars willen zijn maar omdat ze het probleem geen plaats kunnen geven. *Het is niet de bedoeling te bezwijken onder het gewicht van de wereld.* Het is wel belangrijk het probleem recht in de ogen zien en tot je te laten doordringen. Tot je zegt “wauw!” Dan kan je het een plaats geven, en een nieuwe weg uitgaan.’

Druiven eten in december

De aandacht voor de psychologie van de verandering is één van de opvallendste kenmerken van de transitiebeweging. Rob Hopkins: ‘Vroeger dachten we dat een inzicht onmiddellijk zou leiden tot ander gedrag. Maar niets is minder waar.’ Volgens Hopkins is de globalisering zoals we die nu kennen mogelijk gemaakt door goedkope olie. ‘Maar dat is voorbij. We hoeven geen campagne meer te voeren en te verkondigen dat we de wereld moeten veranderen. Die verandering grijpt vanzelf om ons heen.’

Hopkins legt uit dat de transitiebeweging niet verward mag worden met de klassieke milieubewegingen. ‘Die komen traditioneel aanzetten met de boodschap dat er iets

verschrikkelijks aan de gang is, waartegen je moet protesteren en waarvoor een schuldige moet worden gezocht. Maar we maken allemaal deel uit van dit systeem. We eten allemaal druiven in december. Wat ons misschien het meest onderscheidt van de milieubeweging, is dat wij ons afzetten tegen het doemdenken en een positieve boodschap willen brengen. De huidige crisis is een historisch moment om tot iets beters te komen. In plaats van elkaar te bestrijden over wie gelijk heeft, moeten we de krachten bundelen. We moeten het klimaat veranderen en anders kijken naar de kansen en mogelijkheden’.

De boze fee die doornroosje prikt

Alan Langmaid, museumconservator in Totnes en één van de drijvende krachten achter de transitiebeweging, verwacht niet dat de impuls voor verandering van politici zal komen. ‘Die moeten te veel belangen afwegen. Als we op de regering wachten om iets te doen, gaan we allemaal dood.’ Langmaid probeert een vergunning te bekomen om zonnepanelen op zijn zestiende-eeuwse museum te mogen installeren. Langmaid: ‘Dat vat voor mij de hele idee van transitie samen, zonnepanelen op een gebouw dat stamt uit de tijd van de tudordynastie. Het beste van vroeger en nu verenigd in één constructie.’ Voor Langmaid ligt de toekomst in transitiesteden. ‘We hebben in Groot-Brittannië al twee keer kunnen aanvoelen wat olieschaarste betekent. In september 2000 was er een staking van de toevoer om de prijs naar beneden te krijgen, want de regering trok de taksen altijd maar op. Mensen zijn toen op straat gekomen om te betogen. Je zag de paniek in hun ogen. Toen de prijs nadien daalde, hervatte iedereen zijn normale activiteiten, alsof er niets aan de hand was. Met de recente prijsstijgingen is het hetzelfde. Mensen paniker en voelen in hun portemonnee dat het menens is. Maar nu de olieprijs weer een klein beetje daalt, denkt men dat het probleem is opgelost. De ernst dringt niet door. Het is ook makkelijker het probleem te ontkennen. Goedkope olie werkt als de boze fee die doornroosje prikt en haar in een diepe slaap laat vallen.’

H.T.

Dit artikel hebben we overgenomen van het Belgische blad MO, het nummer kringloopdenken van oktober 2008. Zie www.MO.be. Inmiddels zijn er in Nederland al meer dan 46 plaatsen, verdeeld over alle provincies, waar de Transition Town beweging actief is.*

Overgenomen uit Welgemeent, projectblad van CW de Wandelmeent te Hilversum.

Artikel
Trouw, 31 oktober 2008

Opvoeden met de burensamen
In een Hilversums buurtje wonen ruim dertig kinderen, ontregeld door een behoeftig opvoeders. Zo ziet minister Roesmoet het graag, blijkt uit zijn Gestemok.

Je hebt een dorp nodig om een kind op te voeden, zeggen pedagogen, maar die dorpen zijn zeldzaam in Nederland. Trouw vond er één in de Hilversumse Wandelmeent. Daar voelen kinderen de 'opvoedende energie' van hun burens.

“Een wakend oog in alle vijftig huizen”

Het hele artikel is te lezen op het bewonersgedeelte van onze site:
www.wandelmeent.nl

MODERN SPROOKJES *)

Gewoon Wonen

Er was eens - lang geleden en heel ver weg - een land waar men niet anders woonde dan op de centraal wonen wijze. En iedereen vond dat gewoon. Zo gewoon dat de mensen de naam 'Centraal Wonen' niet eens kenden. Nu waren er enkele fantasievolle mensen in dat land die graag een experiment wilden ondernemen. Zij kregen een idee en zij hadden er ook een naam voor bedacht: het zogenaamde 'gezinswonen'.

Experiment

Hoe stond men daar in het land nu tegenover? Wel, in meerderheid natuurlijk erg huiverig, dat zult u zich kunnen voorstellen. Men was bang dat een gezin, als het zich in een aparte woning zou afzonderen, in een identiteitscrisis terecht zou komen. Ook vreesde men dat er al te veel taken in zo'n gezin zou worden opgehoopt: boodschappen doen, koken, eten, kinderopvoeding, schoonhouden, ziekenzorg, hobbies, gemeenschappelijke interesses, gezelligheid, huiswerk maken, tv kijken en wat al niet meer. Men was er dan ook van overtuigd dat de leden van een dergelijk apart wonend gezin wel een soort duizendpoot moesten zijn. En zouden ze niet altijd voor elkaar klaar moeten staan?

Overspannen

Van deze mensen zou zo veel worden gevergd, zo dacht men, dat zij gemakkelijk overspannen konden worden, niet één keer, maar telkens weer. Zij zouden dan geen tijd meer over hebben voor burens en buurtbewoners. En zelfs niet meer voor zichzelf. Tenslotte vroeg men zich in het land af of het wel goed zou zijn voor de kinderen, als deze geheel zouden zijn aangewezen op hun toch al zo zwaar belaste ouders. Kortom, gevreesd werd dat dit experiment erg weinig kans van slagen had. Men moest zich toch wel ernstig afvragen of het hier niet ging om een bevlieging van wat hooggestemde enkelingen, die de consequenties van hun idee onvoldoende vermochten te peilen. Zij zouden binnen niet al te lange tijd zelf wel van hun idealisme terugkomen!

Overheid

Zo dacht de publieke opinie in het land en zo dacht ook menig dienaar met verantwoordelijkheid voor het wonen. Maar het toeval wilde dat het land kort tevoren een nieuwe en ruimdenkende overheid had gekregen. Deze wilde proefprojecten graag steunen. De nieuwe landsdienaren oordeelden dat alles geprobeerd moest worden. Echter, er moesten dan wel de nodige voorzieningen worden getroffen. Het experiment zou immers wel eens kunnen mislukken. Ging het bij die experimentele gezinswoningen niet vooral ook om de toekomstwaarde? Om aangepast te kunnen worden aan het normale gemeenschappelijk wonen vond men dat elke gezinswoning gemakkelijk toegang moest hebben tot een ruimte die niet tot een van de andere gezinswoningen behoorde, en die geschikt was, of met geringe kosten geschikt te maken was, voor gemeenschappelijk gebruik. De keukens in de gezinswoningen moesten kunnen worden omgebouwd tot groepskeukens, geschikt voor groepen van 10 tot 15 personen, of tot kooknissen voor kleine huishoudens. Om ze aan te

passen aan het normale wonen moesten de gezinskeukens in sommige plannen zelfs kunnen worden omgevormd tot badcellen en slaapkamers. Een en ander kon men het beste bereiken, zo werd van overheidswege gesuggereerd, door verschuifbare wanden en verwijderbare keukenelementen. Verder zouden de gezinswoningen niet te geïsoleerd mogen zijn, immers bij mislukking van het experiment moesten ze zonder moeite verhuurd kunnen worden aan normale mensen en die mochten dus niet bij voorbaat worden afgeschrikt. Zo eiste men bijvoorbeeld dat tenminste voor elk viertal woningen een overdekte verbinding van minimaal 50 m² werd geconstrueerd. Hoewel het niet de bedoeling was van deze regeling, lieten de landsdienaren doorschemeren dat oogluikend zou worden toegestaan dat deze gemeenschappelijke ruimte als extra individuele berging of hobbyruimte zou worden gebruikt. Op deze wijze kon er voor elk project wel weer iets anders worden bedacht en dat moest ook wel, want een algemene wettelijke regeling voor gezinswoningen bleef uit. Vrij algemeen was men namelijk van oordeel dat het nieuwe modieuze verschijnsel van beperkte of zelfs voorbijgaande aard zou blijken te zijn.

Duur en elitair

Maar ondertussen waren de gezinswoningen door al dit soort wensen en voorschriften van de overheid natuurlijk erg duur geworden. En dat terwijl de initiatiefnemers juist wilden vermijden dat hun experiment 'elitair' zou worden. Dit verwijt kregen ze namelijk nogal vaak te horen.

Geld en tijd

Verder werd hun duidelijk gemaakt dat de overheid niet zoveel geld had. Daar kwam dan nog bij dat veel aanhangers van het gezinswonen geen jaren wilden wachten op realisering van een project, bijvoorbeeld een rijtje eengezinswoningen. De overheidsbetutteling en de aantasting van de eigen gezinsideologie waren voor weer anderen moeilijk te verteren zaken.

Maar, zoals dat in sprookjes altijd gaat: als de nood het hoogst is, is redding nabij. Ook in overheidsbureaucratieën waren nog prinsjes rond, waarschijnlijk in verklede vorm. Het experiment zou allang in de kiem zijn gesmoord als deze overheidsdienaren bij enkele van hun eisen niet met de hand over het hart hadden gestreken. En de beschikbaar gestelde extra subsidies - een uitvloeisel van het nieuwe beleid - deden de rest: de gezinswoningen werden toch nog betaalbaar al was het nog niet voor iedereen. De gemeenschapsdienaren konden aan de inmiddels toestromende toeristen trots mededelen dat zij deze verrijking van het wonen toch maar mogelijk hadden gemaakt. Terloops wezen ze daarbij op de agogische begeleiding die dankzij hun financiële steun mogelijk was geworden, waardoor ongewenste effecten van de nieuwe gewaagde woonvorm bestudeerd en zondig tijdig gecorrigeerd konden worden. Intussen waren de bewoners zeer tevreden in hun gezinswoningen en zo leefde iedereen nog lang en gelukkig.

*) Lang geleden door een projectgroep toegezonden aan het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VHRO).

CENTRAAL WONEN

Hoe het allemaal gekomen is

Vorig jaar – zie Gewoon Anders 103 – wees Lies van Dooremaal ons op het jaar 1969, toen zij het initiatief heeft genomen Centraal Wonen op te richten. De redactie vond het zo leuk van haar te horen, en zo goed dat zij ons op die datum wees, dat wij in februari j.l. bij haar op bezoek zijn gegaan. Lies ontving ons hartelijk in haar mooie appartement in Almere, met uitzicht over het Gooimeer, en had erop gerekend dat we zouden blijven eten.

In juni 1969 schreef de 36-jarige Lies van den Donk – van Dooremaal, een huisvrouw uit Nijmegen met vier kleine kinderen, een ingezonden brief aan het opinieweekblad De Nieuwe Linie:

Wie ontwerpt een wooneenheid met een centrale keuken en een eetzaal, een centrale was-serij, een kinderkresj, studieruimte, gemeenschappelijk te gebruiken logeerkamers en daaromheen of daarboven eigen kleine wooneenheden voor elk gezin?

De brief werd geplaatst en de hoofdredacteur, Gerard van den Boomen, was degene die haar wensdroom voorzag van het kopje **Centraal Wonen**. In diezelfde oproep vraagt zij of geïnteresseerden zich willen melden voor een weekend. De respons is dermate hoog dat er niet één maar **negen** weekenden gehouden worden. Hiermee is de start van Centraal Wonen een feit.

Lies: “Architecten en studenten Bouwkunde meldden zich als ontwerp-gegadigden, terwijl de landelijke dag- en weekbladen om interviews vroegen van ‘die Nijmeegse huisvrouw met vier kinderen, die een commune wilde’. Ook radio en televisie besteedden destijds aandacht aan dit nieuwe maatschappelijke verlangen! Voor een kleine stuurgroep van enthousiastelingen, plus mijn man en mijzelf, brak een hectische periode aan. Binnen een half jaar subsidieerde het Ministerie van CRM (Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk) van minister Marga Klompé het jaarsalaris plus bureaunkosten van een socioloog, die in contact met Sociale Zaken en Volkshuisvesting aan het werk kon gaan om bij deze drie ministeries de beletselen voor een totstandkoming van dergelijke projecten te achterhalen en opstartende werkgroepen te ondersteunen.”

De tijdgeest – hoe was het eind jaren zestig?

In Centraal Wonen in Beeld II, een onderzoek naar financiële, beheersmatige, bestuurlijke en sociale aspecten van bureau SOAB uit 1988 lezen wij, dat deze oproep enkele ontwikkelingen markeert, die zich aan het eind van de jaren zestig in de samenleving aftekenden. De zorg om de materiële welvaart, gerealiseerd in de periode van opbouw na de Tweede Wereldoorlog, maakt dan plaats voor toenemende aandacht voor immateriële vragen, onder andere over de gerealiseerde woon- en leefsituatie. De centrale positie van het gezin, als hoeksteen van de samenleving, staat ter discussie. Het meest radicaal in de vorming van communes. De communes, sterk verbonden met de studentenbeweging, hebben samen met andere ontwikkelingen als bijvoorbeeld de sterker naar buiten gerichte Provobeweging, een bijdrage geleverd aan de discussie over de heersende normen en waarden met betrekking tot onderlinge menselijke relaties.

Ook de vrouwenbeweging (Dolle Mina, Man-Vrouw-Maatschappij) heeft een belangrijke rol in de ontwikkeling van gemeenschappelijk wonen vervuld. Zij zorgde voor veranderde opvattingen ten aanzien van de rol van (huis)vrouw en daarmee ook de rol van de (huis)man.

Het Centraal Wonen-idee sluit aan bij de maatschappelijke ontwikkelingen in die tijd: een alternatief bieden voor het ‘enge’ gezinsleven, zonder het gezin als basiseenheid te verwerpen; vrouwen met kinderen de mogelijkheid bieden buitenshuis te werken; de sociale contactmogelijkheden voor kinderen te verbreden; een andere verdeling van huishoudelijke arbeid tussen mannen en vrouwen vergemakkelijken en het bieden van meer mogelijkheden tot het aangaan van individuele contacten buiten het gezin..

Wie is die Nijmeegse huisvrouw?

Lies van den Donk – Dooremaal vertelt in een interview bij het blad De Prinses in 1970 dat zij de jongste van zes kinderen was van een doorsnee Brabants gezin. Maar wel een buitenbeentje, een beetje eigenwijs. “Ik ging al vroeg dingen doen die de anderen niet hadden gedaan. Ik ging bijvoorbeeld op kamers wonen, toen ik in Den Haag een baan als onderwijzeres kon krijgen. Ik had behoefte aan een nieuwe leef- en werksituatie, om zodoende mezelf te leren kennen in ontmoeting met anderen.”

Lies trouwt in 1957. Ze krijgt te horen dat ze dan haar baan als onderwijzeres moet opgeven. Als ze daartegen protesteert mag ze nog even blijven. Zij komt tot de ontdekking dat getrouwd zijn niet alleen betekent dat je je baan kwijtraakt, maar ook dat ze voortaan de sokken van haar man moet wassen. “Het klinkt andere huismoeders misschien vreemd in de oren, maar ik verlangde ernaar eens buiten mijn gezin te zijn. De huishouding moet gebeuren, natuurlijk, maar wat voor zin heeft het? Het maakt je alleen maar moe. Er zit niets boeiends in. Waarom moeten alle moeders zo aan huis gebonden zijn, dacht ik, terwijl in ieder huis dezelfde dingen gebeuren. In fabrieken doen ze alles zo efficiënt mogelijk, maar in de huishouding moet je alles zelf doen. Dat zat me niet lekker en zo is na lang praten het plan Centraal Wonen geboren.”

WE HELPEN ELKAAR..

Verslag van de themamiddag van de afgelopen ledenvergadering op 8 november in Haarlem.
Hoe ver gaat eigenlijk de onderlinge hulp in een Centraal Wonen project? Zijn centraal woners bovengemiddeld hulpvaardig? Of is dat nu juist de valkuil waar ze niet in willen vallen? Uitgangspunt was een cluster waarvan de leden al meer dan 15 jaar met elkaar wonen en elkaar als vrienden zijn gaan beschouwen. Er zijn weinig wisselingen geweest en de sfeer is goed. De bereidheid tot onderlinge hulp werd in drie casus aan de orde gesteld.

De eerste Casus

Als een clustergenoot naar een hospitium zou moeten gaan

De oudste bewoner van de cluster, een weduwnaar van 55 jaar, heeft een klein jaar geleden de diagnose longkanker gekregen. Hij is daarvoor met chemotherapie behandeld. Hij is onverwacht opgenomen met pijnklachten. Artsen hebben hem meegedeeld dat hij, zoals dat heet, 'uitbehandeld' is en hebben een programma voor pijnbestrijding opgesteld. Hij zal nu naar een hospitium gaan.

Jullie zijn zeer betrokken bij zijn ziekteproces en hebben hem ook in het ziekenhuis vaak bezocht. Jullie medebewoner heeft één zoon die in België woont en werkt. Hij probeert zoveel mogelijk in de weekends te komen en heeft regelmatig overleg met jullie. Nu zijn jullie benaderd door een psychologe van het ziekenhuis die kankerpatiënten begeleidt. Zij vertelde het volgende:

Tijdens de gesprekken met jullie clustergenoot heeft jullie clustergenoot door laten schemeren dat hij het liefst thuis zou willen sterven. Maar hij wil zijn clustergenoten niet met zo'n verzoek belasten en gaat ervan uit dat hij naar het Hospitium zal gaan.

Het is een initiatief van de psychologe om contact op te nemen met de cluster.

Als de heer X naar huis zou komen wordt er in zowel huishoudelijke thuiszorg als professionele medische zorg voorzien. Dat geldt ook voor oppas gedurende de nacht, indien nodig. Van clustergenoten wordt dus niet meer, maar ook niet minder verwacht dan hun medebewoner bezoeken, een praatje maken en een oogje in het zeil houden.

De psychologe benadrukt nog eens dat de heer X niets weet van haar initiatief en zij stelt de volgende vraag: Wilt u met elkaar overleggen of u aan deze onuitgesproken wens van uw clustergenoot tegemoet wilt komen.

Bespreking van de casus

De casus wordt in twee groepjes besproken. Eerste reacties in beide groepjes verschilt enigszins. In de ene groep wordt eerst gezegd dat we "het in elk geval eerst heel goed met elkaar moet worden doorgesproken, voordat we ja (of nee) kunnen zeggen", dat er "vooroverleg met de hele groep" moet zijn en dat bij voorkeur "iedereen van de cluster ervoor moet zijn", en dat "vijftien jaar lief en leed gedeeld een sterk argument is"

De andere groep zegt in eerste instantie: "ja, dit moeten we doen! We kennen elkaar al jaren en zijn vrienden" en "ik vind het vanzelfsprekend dat je het doet". Pas in een latere fase van het gesprek komen er wat twijfels, of je dit waar kunt maken als groep, en ook of je wel een juist beeld hebt van wat het van de cluster vraagt. Na een eerste volmondig ja, wordt het gesprek afgesloten met: "hier moeten we langer met elkaar over praten".

Er zijn vele vragen en opmerkingen, zoals:

Hoe komt de cluster tot een besluit?

- * op een avond met een glas wijn goed met elkaar doorspreken; afspraken zijn bindend
- * moet de hele cluster het willen?
- * het hangt ook af van je (persoonlijke) relatie
- * hangt ervan af of je veel vrije tijd hebt, maar je moet niet de pineut zijn als je veel vrije tijd hebt

Hoe regel je het als cluster?

- * iedereen heeft een eigen rol
- * één persoon is (hoofd)verantwoordelijk
- * avonden om te bespreken of het nog gaat
- * realistisch zijn, rekening houden met eigen leven en beslommingen

Hoe zit het met de verantwoordelijkheden van de zoon en van de professionele hulpverlening?

- * Dan zoon vragen wat en hoe hij het wil
- * familielid (zoon) is zelfde als groepsgeenoot
- * alleen als thuiszorg en professionele zorg gegarandeerd is
- * de grens ligt bij (lichamelijke) verzorging

Overige opmerkingen

- * kan ook spanningen in cluster opleveren
- * is heel ingrijpend (niet onderschatten)
- * hebben positieve ervaring met stervensbegeleiding van twee Centraal Woners
- * hospitium is een reële optie

Beide groepen kregen, naarmate het gesprek vorderde, meer oog voor de zwaarte van de verantwoordelijkheden die je dan als groep op je neemt. En daarmee kwam er meer ruimte voor de twijfels die sommigen uitspreken, bijvoorbeeld over wat er dan van je wordt verwacht en of ze dat aan zouden kunnen (waar maken). Dat gebeurde het duidelijkst in de tweede groep, waar in eerste instantie de reactie "ja, dan doen we" was. Zo kwamen ook zij uit waar groep één mee begon.

Het vrijwel algemene gevoel is, ja dat willen we (kunnen)doen, maar we moeten het eerst heel goed met elkaar doorspreken en geen druk op elkaar leggen.

De tweede casus

Het Persoonsgebonden budget (PGB)

In jullie cluster/woongroep woont de oudste bewoner van

.. TOCH?

jullie project in een eenpersoonswoning. Hij is altijd zeer maatschappelijk betrokken geweest in en buiten het project en nog steeds draagt hij actief bij op cluster/woongroepniveau en op verenigingsniveau. Ook buiten het project is hij nog steeds op allerlei manieren actief.

Door zijn leeftijd, 82 jaar, is hij de laatste jaren wel aangelopen tegen allerlei fysieke beperkingen; hij loopt minder goed, heeft last van hartritmestoornissen en hoge bloeddruk. Binnen de cluster/woongroep vormen deze beperkingen geen probleem, hoewel hij bij zijn kookbeurten wel hulp vraagt en krijgt van jullie. Hij krijgt dan steeds een maatje die de boodschappen voor hem doet en hem in de keuken helpt.

Omdat hij erg hecht aan zijn zelfstandigheid en heel graag in het project wil blijven wonen, heeft hij een persoonsgebonden budget aangevraagd en ook toegekend gekregen. Met een persoonsgebonden budget (PGB) kunnen mensen zelf de zorg regelen die zij nodig hebben als zij door ziekte, handicap of ouderdom thuis hulp nodig hebben.

Jullie medebewoner heeft 'zorg' ingekocht bij zijn schoondochter. Zij helpt hem 1 x per week een ochtend met het huishouden en hij betaalt haar van zijn PGB. De schoondochter doet de grove schoonmaak (zuigen, keuken wc en douche schrobben, ramen wassen etc.), verzorgt zijn was en doet de weekboodschappen.

De schoondochter gaat 3 weken op vakantie. **De vraag** van jullie medebewoner is of jullie als groep de taken van de schoondochter zouden willen overnemen tijdens haar vakantie.

Het gaat nu dus om een afgebakende periode van extra zorg voor een door jullie zeer gewaardeerd woongroepslid. In deze vakantieperiode is echter niet de gehele groep op volle sterkte; in elk geval één medebewoner is zelf ook met vakantie.

Als blijkt van waardering voor jullie hulp wil de bewuste medebewoner voor de gehele woongroep een BBQ organiseren, c.q. betalen.

Willen jullie met elkaar overleggen en een antwoord op de vraag formuleren. Mochten jullie ingaan op zijn verzoek, hoe willen jullie dit dan aanpakken?

Het is natuurlijk goed denkbaar dat er in de toekomst meer zorgvragen komen, naarmate de hulpbehoefte van de bewoner groter wordt. Hoe staan jullie daar tegenover?

Bespreking van de casus

Ook deze casus wordt in twee groepen besproken.

In de ene groep antwoordde één van de 'woongroepsleden' direct heel enthousiast: 'Nou da's makkelijk, we zijn met zijn zevenen – elke week doen we de klus in groepjes van twee en hebben we één persoon reserve om in te zetten!' In eerste instantie ging iedereen mee in dit voorstel. Met name omdat het hier een zeer betrokken en actief persoon betrof, vond men dat er hulp vanuit de woongroep hoorde te komen.

Bij het verder praten kwamen toch wat bedenkingen (Hoeveel tijd kost het, stel dat er in die drie weken iets gebeurt. het woongroepslid plotseling ziek wordt, hoe zit het met 'aansprakelijkheid' etc. etc.)

Iedereen uit deze groep kreeg de kans om zijn/haar woordje te doen. Na inventarisatie van de meningen werd afgesproken dat het antwoord op de vraag positief was. De woongroep zou de huishoudelijke taken van de schoondochter overnemen gedurende haar vakantie. Men had wel behoefte aan een 'noodscenario' – wat te doen bij calamiteiten en op welke wijze kon er eventueel professionele hulp ingeroepen worden. Er zou een rooster gemaakt moeten worden, zodat iedereen zou

weten waar hij/zij aan toe zou zijn.

Ook in de andere groep werd spontaan gereageerd: dit verzoek zou toch geen problemen moeten opleveren. Vooral omdat het een verzoek was van iemand die zich altijd erg had ingezet in de groep en ondanks zijn beperkingen nog steeds verantwoordelijkheid nam.

Maar toch was men in deze groep behoudender. Er werd meer zakelijk naar de vraag gekeken, zonder af te doen aan de houding van de persoon in de groep, die zeker gewaardeerd werd. Er was immers een PGB en waarom zou dat niet elders ingezet kunnen worden. Misschien kon er iemand vanuit de kennissenkring 'ingehuurd' worden; er was immers geld voor beschikbaar. De groepsleden hadden ieder eigen bezwaren tegen die rol. Argumenten kwamen op tafel zoals: zelf al moeite genoeg moeten doen om het eigen huishouden op orde te houden, te druk met werk en eigen gezin, verantwoordelijkheden naar eigen familie, was doen en wc/douche schoonmaken te intiem vinden etc. Een groepslid was bang dat het PGB wel eens in gevaar zou kunnen komen, als zou blijken dat de problemen in eigen omgeving zo gemakkelijk opgelost kunnen worden.

Het standpunt van de tweede groep was uiteindelijk:

- * verantwoordelijkheid ligt in eerste instantie bij de schoondochter; laat zij voor vervanging zorgen
- * mocht het niet lukken om voor een geschikte vervanging te zorgen, dan wil de groep voor deze keer bij wijze van uitzondering inspringen
- * in dat geval wordt eerst geïnventariseerd wie ingeroosterd kan en wil worden en welke taken men dan wel of niet toebedeeld zou willen krijgen. Het groepslid dat als eerste spontaan reageerde op de oproep maakt een rooster
- * het geld van het PGB, dat uitgespaard wordt, zal aan een goed doel gedoneerd worden

In beide groepen was er zeker de wens om er voor elkaar te willen zijn waar mogelijk, maar men wilde geen verantwoordelijkheid overnemen.

De derde casus

Hersenletsel.

Een medebewoner heeft een ongeluk gehad, is ruim 4 weken opgenomen geweest in het ziekenhuis. Daarna is hij maanden in een speciale kliniek bezig geweest met zijn herstel. De diagnose is Niet Aangeboren Hersenletsel (NAH). In zijn geval betekent dit dat hij trager reageert, lichamelijk en geestelijk en dat hij soms onvoorspelbaar gedrag vertoont. Hij herkent mensen niet altijd en reageert soms niet als hem iets gevraagd wordt. Of hij geeft een antwoord dat geen verband houdt met de vraag. Volgens de neuroloog is er geen sprake van agressief gedrag.

Deze medebewoner woont al 10 jaar in het project, is getrouwd met een eveneens 35 jarige vrouw die leidinggevende op een basisschool is. Het zijn "echte Centraal Woners" en gewaardeerde clustergenoten. Ze hebben geen kinderen. Deze medebewoner mag nu naar huis. Een begeleid wonen project, speciaal voor mensen met NAH, is een tweede mogelijkheid. Zijn vrouw heeft jullie hierover geïnformeerd en gevraagd hoe jullie tegenover de thuiskomst van haar man en zijn deelname aan "een aantal" gemeenschappelijke activiteiten staan. Ze hoopt op een positief antwoord, maar kan zich goed voorstellen dat clustergenoten daar koudwatervrees bij voelen. Haar man

Tot de dood ons scheidt.

zal door de week naar een speciale dagopvang gaan. Zelf onderzoekt ze de mogelijkheden voor een part time aanstelling. De huidige professionele begeleider van haar man bij de dagopvang, is bereid om Niet Aangeboren Hersenletsel problematiek in het cluster toe te lichten.

Bespreking van de casus

Over deze casus is weer in 2 groepen gebrainstormd. Hierbij kwam naar voren dat men er niet unaniem voor of tegen was om deze persoon thuis te laten komen, er waren nog een hoop vragen en opmerkingen. Een aantal is hieronder samengevat.

Over de groep

- * weet niet waar je aan begint, duidelijk je eigen grenzen aangeven
- * eerst een tijdje aankijken. Proefperiode met verschillende activiteiten.
- * niet zomaar laten vallen maar alles goed doorspreken met alle betrokkenen.
- * in hoeverre een volwaardige groepsgenoot.
- * ook vrouw opvangen, ondersteunen/praatpaal.

Over de hulpverlening

- * tips hulpverlener. Onvoorspelbaar gedrag.
- * niet alleen rekenen op clustergenoten, andere hulpbronnen inschakelen.
- * keihard de garantie hebben dat als het mis gaat dat hij geplaatst wordt in een begeleid wonen project speciaal voor mensen met NAH.

Algemeen

- * het kan ook positief uitwerken.
- * regelmatig evalueren, iemand moet weten waar hij aan toe is.

Beide groepen waren niet unaniem. In elke groep wilde een deel hem zonder voorwaarden thuis laten komen en maar zien wat er gebeurd, terwijl anderen eerst duidelijk uitleg willen van deskundigen en alles goed doornemen.

Anna Dijkhuis, Hanneke Verdonk,
Tjitske.

Tja wat je allemaal niet meemaakt in zo'n centraal wonen project. 2008 bracht ons nieuw leven in de vorm van een allerschattigst meisjes baby'tje, maar 2009 begon met de dood van onze oudste bewoonster.

Onze oudste bewoonster woont al sinds het allereerste begin van de woongroep op de boerderij. Sterker nog zij woonde voor de oprichting van het centraal wonen project er al! Trots zeiden wij dan ook wanneer men vroeg wie er allemaal in ons project wonen: "de oude boerin van 94 jaar, woont nog in het voorhuis en eet nog iedere avond mee!"

In de 7 jaar die ik nu in de boerderij woon zag ik haar langzamerhand achteruit gaan. De eerste jaren zorgde zij nog voor het kasje in de moestuin en liep met haar rollator dagelijks over het erf om de eieren uit het kippenhok te halen. Dat ging op een gegeven moment niet meer. De kok kon nog wel met een grote bak aardappelen bij haar komen. Met een aangepast schilmesje, in verband met haar door reuma krom gegroeide vingers, schildde zij voor 12 personen gestaag door. Ook het afhalen van de boontjes hoorde tot haar vaste klussen. De laatste jaren werd dit steeds moeilijker voor haar. Ze moest beetje bij beetje weer een stukje zelfstandigheid inleveren en werd steeds afhankelijker van anderen. Ook haar geest ging steeds meer dwalen en woorden vormden een obstakel in haar contact met ons.

De laatste weken moest er 24 uur per dag iemand bij haar zijn. Haar kinderen en kleinkinderen hadden een rooster opgesteld en de thuiszorg kwam meerdere malen per dag. Ook wij leverden een bijdrage aan haar verzorging, de een meer dan de ander, maar betrokken was de hele woongroep.

Het bleek niet langer mogelijk dat zij op de boerderij bleef wonen. Maar ja wanneer beslis je dat het echt niet meer kan? Uiteindelijk is zij op de boerderij, in haar eigen bed, overleden.

Het afscheid was mooi. 2 dagen lang kwam het halve dorp langs op de boerderij om afscheid van haar te nemen. Haar plek aan tafel voor de avondmaaltijd werd tijdelijk weer even ingenomen door haar familie, net zoals het vroeger was, voor de woongroep in de boerderij kwam. Herinneringen werden opgehaald, er werd samen gelachen en gehuild. Haar kist werd het huis uitgedragen door haar kleinzonen en de kerk in gedragen door haar kleindochters.

En dan..... een lege ruimte..... aan tafel en in de boerderij. Na een tijdje van rouw weer eens met elkaar rond de tafel. Wat te doen met de vrijgekomen ruimte? Wil een huidige bewoner er wonen? De ruimte erbij nemen? Hoe later de avond, hoe wilder de ideeën. Een biljartzaal? Een bibliotheek annex leestafel, een overdekt zwembad? Een van de kinderen zag een extra speelruimte, met als thema oerwoud, helemaal zitten. Maar ja de kosten? In deze tijden van crisis geen argument om over het hoofd te zien.

Een nieuwe bewoner betekent ook een nieuwe kok! Extra handen op de maandelijkse werk.c.q. klussendag. Een frisse wind door de bestaande contacten, een mening erbij tijdens de discussies aan de dis en de vergaderingen. Je voelt het al aankomen..... we zijn weer op zoek! Een duurzaam aardig woongroeplid gezocht!!!!!! Wordt vervolgd!

Hartelijke groeten Esther

GEHOORD GEZIEN GELEZEN

Lonkende perspectieven van de huidige crisis

De werkplaats voor duurzame ontwikkeling Omslag bestaat 15 jaar. Al in het eerste nummer van hun blad ZOZ braken zij een lans voor een zoveel mogelijk zelfvoorzienende samenleving, waarin allerlei uit handen gegeven of genomen terreinen weer worden terugveroverd binnen de menselijke maat. In deze tijd van crisis biedt dat een lonkend perspectief. Inmiddels gebeurt er veel 'van onderop', zoals het enthousiasme voor Transition Towns en de belangstelling van sommige gemeenten hiervoor. In Nederland zijn er nu al meer dan 46 plaatsen waar mensen er mee bezig zijn. (zie het artikel over Transitie)

Witboek van Krakend Nederland

De Nederlands kraakbeweging heeft op 15 januari een witboek over kraken uitgebracht. Het bevat beschrijvingen van 80 kraakpanden in 20 steden. Kraken is nog steeds belangrijk om speculatie op de woningmarkt tegen te gaan, voor het behoud van sociale huisvesting, voor het stimuleren van nieuwe culturele initiatieven en voor de bescherming van monumentale panden. Voor een impressie van het witboek zie www.witboekkraken.nl

Ruwbouw Zwols earthship voltooid

De Nootenhof heet het theehuis in Zwolle, het eerste earthship, aardehuis, dat binnenkort in Nederland geopend wordt. De muren zijn gemaakt van oude autobanden die gevuld zijn met aarde en met afvalmateriaal, zoals blikjes en flessen. Het gebouw is grotendeels zelfvoorzienend qua energie en water: zonnepanelen en -collectoren zorgen voor electriciteit en warm water. Regenwater wordt gezuiverd. Dit aardehuis is een cadeau van de honderdjarige woningstichting SWZ aan de bevolking van Zwolle.

Gewoonboot

'Wij zijn koel', het adviesbureau voor klimaatneutraal ondernemen binnen het midden- en kleinbedrijf, richt zich op bedrijfsoplossingen voor het klimaatprobleem. Zij willen ondernemers laten zien dat klimaatneutraal ondernemen niet alleen winstgevend is, maar ook nog eens leuk. Het kantoor

van Wij zijn koel is heel bijzonder: de Gewoonboot in Amsterdam, met hoogstaande technologie voor energie-opwekking en waterzuivering. De Gewoonboot is een voorbeeldproject van woningstichting De Key en energie-expositie Opgewekt.nu

De winst van duurzaam bouwen

Anne-Marie Rakhorst heeft het boek *De Winst van Duurzaam bouwen* geschreven. Het gaat over de noodzaak van duurzaam bouwen. De bouw gebruikt veel materialen en energie, en veroorzaakt een grote afvalberg. In dit boek komen alle aspecten van duurzaam bouwen aan de orde: ademend beton, stro- en leembouw, de planning van een complete stad en hoe om te gaan met het stijgende water. Kortom, hoe bouw je een plek waar mensen, dieren en planten zich thuis voelen?

(uit *De Kleine Aarde*)

Low Impact Man

In het winternummer van *De Kleine Aarde* staat een uitvoerig verslag met veel foto's van het bezoek dat Steven Vromman, de Belgische Low Impact Man, aan *De Kleine Aarde* in Boxtel heeft gebracht. Steven woont in Gent en werkt bij Ecolife, een soort Vlaamse Kleine Aarde. Vorig jaar nam hij een half jaar vrij om zijn mondiale voetafdruk van 3.5 ha te verlagen naar 1.6 ha. Zijn voetafdruk was al lager dan die van de gemiddelde Belg (5.6 ha). Het lukte hem om maximaal 1 KWu electriciteit per dag te gebruiken, gas- en watergebruik te halveren en te zorgen voor heel weinig restafval. Verder: niks nieuw kopen en zich verplaatsen met fiets of openbaar vervoer.

De televisiezender Canvas heeft hem daarbij gevolgd en heeft ook het bezoek aan *De Kleine Aarde* gefilmd. In december zijn er twee uitzendingen aan de LIM gewijd. Op de site staan veel serieuze en vrolijke berichten, tips en bespiegelingen over feestjes, mobiliteit, voeding, geluk, energie en water, en vakantie.

Schumacher-prijs 2008 voor Rob Hopkins

In ZOZ, het blad van Omslag, lezen wij dat permacultuur-activist en bedenker van het Transition Towns-concept, de Brit Rob Hopkins, de Schumacher-prijs 2008 gekregen

heeft. De prijs is genoemd naar de Duitse 'kleinschaligheidseconoom' E.F.Schumacher (1911-1977) Hij schreef de bestseller *Small is Beautiful*, een pleidooi voor een samenleving en economie op menselijke maat. Het boek verscheen in 1973 en is in vele talen vertaald. Hopkins droeg de prijs meteen op aan iedereen die actief betrokken is bij de Transition beweging. "Zonder hen zou mijn bijdrage uit niet meer bestaan dan een verzameling ideeën".

Filmtip: The Power of Community

De film *The Power of Community* gaat over het scala aan duurzame ontwikkelingen die op Cuba op gang kwamen, nadat Rusland de oliekraan dichtdraaide. Na vijf moeilijke jaren werd de landbouw voor 80% biologisch, er kwam stadslandbouw en de voedselproductie werd kleinschalig en regionaal. De principes van permacultuur deden hun intrede en er kwam een uitgebreid openbaar vervoerssysteem. Zonne-energie nam een grote vlucht en ook de architectuur en stadsplanning pasten zich aan. De film begint met een uitleg over Peak Oil. Veel groepen die een Transition Town starten gebruiken deze inspirerende film. De DVD is te leen bij en kan ook als 'zwerffilm' worden losgelaten onder belangstellenden om elders te vertonen. Web: www.transitie.be

25 jaar LVGO

Behalve verscheidene CW-projecten die in 1984 zijn opgericht, viert dit jaar ook de LVGO = groepswonen voor ouderen, haar 25-jarig bestaan. Ons blad *Gewoon Anders* heeft van nummer 18 van april 1984 een themanummer gemaakt: Groepswonen voor ouderen, verwachtingen, feiten, ervaringen, opinies. Het begon op een zondag in september 1981. Toen vertoonde de televisie de reportage van een groep ouderen in Duitsland die tezamen een boerenbedrijf in stand houden en daarmee vrijwel geheel in hun eigen onderhoud voorzien. Die reportage blijkt in Nederland een enorme weerklank gevonden te hebben. Onafhankelijk van elkaar ontstonden tientallen vergelijkbare initiatieven. Ouderen accepteren het niet langer te worden weggeschoven naar een verzorgingstehuis.

Burenhulp en (grenzen aan) mantelzorg in Centraal woongemeenschappen (tweede deel).

Een onderzoek van de Federatie Gemeenschappelijk Wonen en het Verwey

Dit deel van het artikel gaat over burenhulp en mantelzorg in gemeenschappelijk wonen projecten. Dit onderzoek gaat niet alleen over projecten van senioren. Er zijn zoveel mogelijk meergeneratie projecten (vooral Centraal Wonen) benaderd. Wel hebben bewoners van de ouderen projecten de enquête veel vaker ingevuld en teruggestuurd.

De onderzoeksvraag:

Hoe zit het met de bereidheid van gemeenschappelijk woners van alle leeftijden tot het verlenen van burenhulp en mantelzorg.

Al bij het doornemen van de eerst binnengekomen enquêtes en het bespreken van de eerste resultaten van de mondelinge interviews blijkt dat bewoners van gemeenschappelijk wonen projecten erg huiverig zijn voor mantelzorg verplichtingen. Zij willen **oppassen voor zorgplicht**.

Cijfers ondersteunen dit beeld: op de vraag of bewoners zorgplicht accepteren zoals die gebruikelijk is voor familieverbanden, is het antwoord nadrukkelijk "nee" bij 88% van de ouderen- en 79% van de meergeneratie projecten. Voor de gemeenschappelijk wonen projecten waarin expliciet voor zorg en opvang is gekozen ligt dit uiteraard anders.

Burenhulp, ja. Mantelzorg, nee

Toch is in veel gemeenschappelijk wonen projecten één van de doelstellingen: zorg voor elkaar. Dat is in de een of andere vorm vastgelegd bij 50% van de alleen ouderen, maar ook in 20% van de meergeneratie projecten. Het begrip 'zorg voor elkaar' wordt door in de meeste ouderen projecten geïnterpreteerd als: vormen van - vooral tijdelijke- burenhulp, het verlenen van hand- en spandiensten. Zorg betekent ook: aandacht voor elkaar in de vorm van "naar elkaar omzien" bijvoorbeeld: "aangeven dat je 's morgens bent opgestaan". In de toelichtingen bij deze vraag wordt duidelijk dat men beslist "geen professionele zorg" verleent, maar ook géén mantelzorg, zoals dat wordt gedefinieerd door het Centrum indicatiestelling Zorg (CIZ) wil bieden. Hetzelfde geven de gemeenschappelijk wonen projecten met meer generaties. **Burenhulp, ja, mantelzorg nee**, zou je kunnen zeggen.

Ouderen in project: minder thuiszorg

Maar in meer-generatie projecten is men wat minder beducht voor sluipenderwijs ingeschakeld worden bij mantelzorg. Ouderenprojecten hebben relatief vaak de ervaring opgedaan dat externe instanties, waaronder Thuishulp, minder snel worden ingeschakeld als men daar hoort dat iemand "in een woongroep van ouderen" woont. Daarom benadrukken bewoners van ouderenprojecten dat zij "een woongroep" zijn en géén "zorgcentrum"!

Ook meergeneratie gemeenschappelijk wonen projecten hebben regelmatig te maken met medebewoners die al of niet tijdelijk zorg nodig hebben. Een verschil met de ouderen projecten is dat de gemiddelde leeftijd aanzienlijk lager ligt. Ook daardoor doet de zorgvraag zich minder vaak voor en ervaart men minder (zorg)druk. Terwijl mensen in seniorenprojecten er op wijzen dat zij "allemaal ouder zijn en steeds ouder worden", dus minder in staat om elkaar zorg te

Wonen, Groepswonen van ouderen en (andere)

-Jonker instituut (Voor het eerste deel: zie Gewoon Anders nr. 104)

bieden. In beide soorten gemeenschappelijk wonen projecten worden grenzen aangegeven bij het verlenen van zorg aan elkaar: "geen lichamelijke verzorging zoals wassen, douchen e.d.", "geen verzorging voor onbepaalde tijd" en "langdurige zorg moet iemand zelf regelen". En vanzelfsprekend voor iedereen is dat er geen professionele zorg kan worden geboden.

Burenhulp++

Toch hebben bewoners van een aantal ouderen- zowel als een aantal meer-generatie projecten ervaring met het verlenen van mantelzorg die meer is dan burenhulp. Soms was dat vrijwillig en dan meestal vanwege "een speciale(vriendschaps)relatie met de medebewoner" die zorg nodig had. Of omdat het moeilijk gevonden wordt om nee te zeggen als iemand een beroep op je doet. Bij ouderenprojecten is het bovendien voorgekomen dat ze ongevraagd met mantelzorg werden opgezadeld, bijvoorbeeld omdat iemand veel te snel naar huis werd gestuurd vanuit een ziekenhuis. Deze bewoner "woonde immers in een woongroep"!

De bezorgdheid in veel ouderenprojecten is mede een gevolg van de situatie bij de (professionele) zorg instanties: "lange wachtlijsten waardoor bewoners te lang thuis blijven", "slechte inschatting van de situatie door hulpverleners" en "organisatorische problemen binnen de zorg die van buiten moet komen" worden door bewoners van beide soorten gemeenschappelijk wonen projecten genoemd.

Vooraf vastleggen

Maar weinig gemeenschappelijk wonen projecten hebben vooraf iets vastgelegd over de zorg die men elkaar wél wil bieden en wat die 'burenhulpachtige zorg' dan precies inhoudt. Dat is vooral een spannend thema voor alleen-ouderen projecten, waar men ook met het oog op zorg, kiest voor gemeenschappelijk wonen. Wel is er in vrijwel alle ouderen projecten duidelijk vastgelegd dat (nieuwe) bewoners zelfredzaam moeten zijn. Hetzelfde geldt voor meergeneratie projecten (tenzij opvang één van de doelstellingen is), maar in de praktijk is dat zelden of nooit formeel afgesproken.

Al deze bevindingen hebben geleid tot aanbevelingen aan bewoners gemeenschappelijk wonen projecten van ouderen, die óók van belang zijn voor bewoners van meergeneratie projecten.

Aanbevelingen

Een eerste advies aan projecten is:

Zorg ervoor dat nieuwe bewoners een juist beeld hebben van wat de gemeenschappelijkheid in een bepaalde project inhoudt en dat hij of zij daar geacht wordt een bijdrage aan te leveren. En, zeker voor ouderen-projecten: dat men realistische verwachtingen heeft van te verlenen en te ontvangen burenhulp en (eventuele) zorg.

Een tweede advies luidt:

Vul het begrip burenhulp en eventuele zorg voor elkaar duidelijk in en leg vast hoe dat in het project is geregeld. Expliciteer de verwachtingen die men van bewoners op dit punt heeft. Hoe concreter hoe beter. Zorg bijvoorbeeld voor een A4tje met een basis traject, dat iemand die structureel zorg of tijdelijk lichamelijke/ professionele zorg nodig heeft, direct kan ingaan.)

En het derde advies:

Maak een folder voor eerste lijn en thuiszorg waarin duidelijk staat wat bewoners van gemeenschappelijk wonen projecten wél en níet voor elkaar doen! Voorkom zo de gevolgen van vele misverstanden bij externe instanties over wonen en zorg in gemeenschappelijk wonen projecten.

Bijvoorbeeld onder de kop: **Burenhulp: ja! Mantelzorg: nee!**

Anna Dijkhuis/maart 2009

*)Je kunt deze informatie uitgebreid vinden in het onderzoeksrapport "Gemeenschappelijk wonen op leeftijd". Daar staan ook adviezen voor bijvoorbeeld woningcorporaties en andere instellingen in . (te bestellen bij of www.gemeenschappelijkwonen.nl, Kosten per rapport 7.50 euro).

In het voorjaar van 2004 hebben we in GA (in nr 90, voor wie het na wil lezen) geschreven over de plannen voor een centraal wonen project in Driebergen. Wat toen nog een luchtkasteel was, daarvan worden nu de betonnen fundamenteen gestort. De huidige naam: Zonnespreng. Meer foto's over een jaar.

16 mei: 1e Open Gemeenschappelijkwonendag

Beste mensen,

De LVCW, de LVGO en de FGW hebben het plan opgevat om elk jaar een landelijke(open) gemeenschappelijk wonen dag met en voor alle woongemeenschappen te organiseren. Het doel van deze dag is om gemeenschappelijk wonen in al haar vormen in het zonnetje te zetten en daarmee meer bekendheid te geven aan gemeenschappelijk wonen. We willen deze dag elk jaar op een vast tijdstip laten terugkomen en wel op derde zaterdag van mei. Dit jaar dus op zaterdag 16 mei. Hoe meer woongemeenschappen aan deze dag meedoen, oftewel hun deuren voor belangstellenden open zetten, hoe geslaagder de dag zal zijn. Veel woongemeenschappen houden een of meer keer per jaar een open dag voor aspirant bewoners. Als jullie dat ook doen zou erg mooi zijn als jullie een vandeze dagen op 16 mei houden. Naast voor aspirant bewoners kan ook open dag worden gehouden voor mensen die gewoon eens willen horen en zien wat deze manier van wonen inhoudt. Vrienden en familieleden, maar ook mensen uit de buurt of mensen die via de publiciteit van gemeenschappelijk wonen hebben gehoord. N.B. In de publiciteit geven we 13 tot 16 uur aan als de uren waarop woongemeenschappen open dag houden. Als je aan de LVCW (info@lvcw.nl) of de FGW (info@gemeenschappelijkwonen.nl) doorgeeft dat jullie met deze dag meedoen, dan vermelden we dat - met eventueel extra informatie - op onze websites. We zullen jullie dan foldermateriaal toesturen en een persbericht dat aangepast kan worden aan wat jullie in je project gaan organiseren. En je kunt het natuurlijk ook op je eigen website vermelden! Peter Bakker en Ton Arends (namens FGW, LVCW en LVGO). P.S. Dit startjaar van de jaarlijkse Gemeenschappelijkwonendag is tevens een bijzonder jaar:

De term 'centraal wonen' is 40 jaar geleden ontstaan

De LVGO bestaat 25 jaar

De FGW is 5 jaar geleden opgericht

Noten:- De FGW (Federatie Gemeenschappelijk Wonen) is een samenwerkingsverband van organisaties die woongemeenschappen vertegenwoordigen. Momenteel zijn dat de LVCW (Landelijke Vereniging Centraal Wonen) en de LVGO (Landelijke Vereniging van Groepswonen voor Ouderen). De LVGO en de LVCW vertegenwoordigen samen ruim 250 woongemeenschappen.- 'Woongemeenschap': woongroep, centraal wonen project, groepswonen van ouderen, woonwerkprojecten, ecodorp, leefgemeenschap, enz.

Over centraal wonen

Centraal wonen (cw) is een vorm van gemeenschappelijk wonen waarbij bewoners bewust kiezen om met elkaar te wonen en waarbij de huishoudens over een zelfstandige woning of wooneenheid beschikken en tevens gemeenschappelijke voorzieningen en ruimten met elkaar delen.

De LVCW ziet gemeenschappelijk wonen als een woonvorm waar een aantal maatschappelijke doelstellingen meer kans hebben om tot ontwikkeling te komen. Zoals: ontplooiingskansen voor ieder individu, emancipatie, bewust omgaan met het milieu, solidariteit en sociale rechtvaardigheid

VERENIGINGSBURO LVCW

Postbus 19163, 3501 DD Utrecht

Tel. 06 130 15 869

Postgiro 2015796

internet: www.lvcw.nl

email: info@lvcw.nl

Discussie- of mailinglijst@lvcw.nl

LIDMAATSCHAP

Projecten kunnen collectief lid worden van de LVCW voor € 5,- per huishouden per jaar. Iedere groepsdeelnemer heeft dezelfde rechten als een individueel LVCW-lid.

Het individuele lidmaatschap (incl. abonnement op "Gewoon Anders") kost €13,- per jaar.

Het lidmaatschap voor initiatiefgroepen kost € 2,50 per huishouden. Startende groepen kunnen, voordat ze lid worden, een informatiepakket aanvragen.

PRIKBORD

Voor woningzoekenden die een project zoeken en projecten die nieuwe bewoners zoeken:

www.woongroep.net

BESTUUR

Voorzitter

Rosa Verhoeff, Delft

Penningmeester

Gerard Koning, Groningen

Secretaris

Hanneke Verdonk, Purmerend

Lid

Peter Bakker, Eindhoven. (tevens webmaster en bestuurslid Federatie Gemeenschappelijk Wonen)

Lid

Anna Dijkhuis, Rotterdam. (tevens bestuurslid Federatie Gemeenschappelijk Wonen)

Kijk voor meer informatie en adressen op:
www.lvcw.nl

Landelijke Vereniging Centraal Wonen

Postbus 19163

3501 DD Utrecht

Tel. 06 130 15 869